

УДК 346.546

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.104>

РЕФОРМА КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ

Гречківський В.Д.,

аспірант

Інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-2330-0249>

Гречківський В.Д. Реформа конкурентного законодавства в Україні.

Наукова стаття присвячена визначенню особливостей реформування конкурентного законодавства в Україні. На шляху євроінтеграції перед Україною постає необхідність у реформуванні тих чи інших сфер державної влади, зокрема у частині регулювання конкурентного права на прикладі країн Європейського Союзу. Підписавши Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Україна зобов'язалась виконати низку положень щодо приведення національного законодавства у відповідність з законодавством європейських країн. Одним із напрямків приведення національного законодавства до законодавства європейських країн, є необхідність відповідності національного законодавства, зокрема статті 256 Угоди про асоціацію, положення якої аналізуватимуться у цій науковій статті. Крім того, аналізуватимуться положення прийнятого Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності Антимонопольного комітету України» від 09 серпня 2023 року 3295-ІХ. В статті також зазначатиметься, що реформа конкурентного законодавства в Україні полягає у реалізації цього закону, положення якого вступлять у силу з 2024 року. У статті зазначатимуться недоліки та переваги цього Закону та визначатимуться основні положення, які забезпечать відповідність національного конкурентного законодавства положенням Угоди про асоціацію. Розглядатимуться також особливості змін, що відбудуться у Антимонопольному комітеті України з процесом реалізації норм вищезазначеного Закону, а також особливості змін господарських процесуальних правовідносин. Крім того, у науковій статті будуть розкриті питання, яким чином відповідний закон вплине на діяльність нотаріату та Національної поліції в Україні.

Ключові слова. Право конкуренції, конкурентне законодавство, реформа конкурентного законодавства, стаття 256 Угоди про асоціацію, Закон України № 3295-ІХ.

Grechkivskiy V.D. Reform of competition legislation in Ukraine.

The scientific article is devoted to determining the specifics of the reform of competition legislation in Ukraine. On the path of European integration, Ukraine faces the need to reform certain spheres of state power, in particular in the area of regulation of competition law, following the example of the countries of the European Union. By signing the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand, Ukraine undertook to fulfill a number of provisions on bringing national legislation into line with the legislation of European countries. One of the directions of bringing national legislation to the legislation of European countries is the need for compliance with national legislation, in particular Article 256 of the Association Agreement, the provisions of which will be analyzed in this scientific article. In addition, the provisions of the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Improving the Activities of the Antimonopoly Committee of Ukraine" dated August 9, 2023 3295-IX, adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine, will be analyzed. The article will also note that the reform of competition legislation in Ukraine consists in the implementation of this law, the provisions of which will enter into force in 2024. The article will point out the shortcomings and advantages of this Law and determine the main provisions that will ensure compliance of national competition legislation with the provisions of the Association Agreement. The specifics of the changes that will take place in the Antimonopoly Committee of Ukraine in the process of implementing the norms of the above-mentioned Law, as well as the specifics of the changes in economic procedural legal relations, will also be considered. In addition, the scientific article will reveal how the relevant law will affect the activities of the notary and the National Police in Ukraine.

Key words: Competition law, competition legislation, competition legislation reform, Article 256 of the Association Agreement, Law of Ukraine № 3295-IX.

Постановка проблеми. З прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності Антимонопольного комітету України» від 09 серпня 2023 року 3295-IX слід вважати розпочатою реформу конкурентного законодавства в Україні [1]. Закон було прийнято, зокрема, і з метою наближення українського законодавства до європейських норм *acquis communautaire* Європейського Союзу.

Вступлять у силу норми відповідного Закону з початку 2024 року та матимуть на меті підвищити ефективність системи розвитку та захисту економічної конкуренції, вдосконалення державної політики у сфері захисту економічної конкуренції, розширення можливостей Антимонопольного комітету. Закон максимально був розроблений із необхідністю відповідати положенням статті 256 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [2].

Автор ставить собі за **мету** визначити особливості реформування конкурентного законодавства в Україні.

Виклад матеріалу дослідження. Питанням конкуренції присвячена Глава 10 Угоди про Асоціацію, адже статтями 253–261 визначено, зокрема наближення законодавства України до права ЄС, а також перелік положень Регламентів ЄС, які потрібно імплементувати до законодавства України.

Крім того, положення Закону відповідають положенням Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року № 1629-IV та належать до пріоритетних сфер, в яких здійснюється адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу [3].

Зміни цим Законом буде внесено до законів України «Про Антимонопольний комітет України», «Про захист економічної конкуренції», «Про доступ до судових рішень», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», «Про нотаріат», «Про Національну поліцію», Господарського процесуального кодексу України.

Відповідно до статті 256 Угоди про асоціацію Україна наближує своє законодавство про конкуренцію та практику застосування до *acquis* ЄС, у даному питанні до Регламенту Ради (ЄС) № 1/2003 від 16 грудня 2002 року щодо імплементативних правил конкуренції, визначених статтями 81 та 82 Договору (OJ L 1, 4.1.2003, р. 1–25) та до Регламенту Ради (ЄС) № 139/2004 від 20 січня 2004 року щодо контролю за концентраціями суб'єктів господарювання (OJ L 24, 29.1.2004, р. 1–22.) [4; 5].

Перший з цих регламентів (Регламент 1/2003), прийнятий з метою імплементативних положень статей 81 та 82 Договору, не перешкоджає державам-членам застосовувати на їх території національне законодавство, яке захищає інші законні інтереси за умови його відповідності до загальних принципів та інших положень права Співтовариства.

Закон України № 3295-IX вносить зміни до статей 7, 15, 16, 17 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» та створює нову редакцію статті 44-1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» щодо проведення перевірок суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого, органів адміністративно-господарського управління та контролю у разі наявності ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції з метою збирання доказів порушення тощо. Відповідне положення узгоджується з положеннями частини першої статті 17 Регламенту 1/2003 (щодо випадків, коли конкуренція може бути обмежена чи спотворена в межах спільного ринку та як наслідку можливості комісії проводити власне розслідування); та з положеннями статті 20 Регламенту 1/2003 і статті 13 Регламенту 139/2004 (якими встановлено, що посадові особи призначені комісією для проведення інспекції, мають право на певні заходи перевірки).

Крім того, норми Закону України № 3295-IX узгоджуються з положеннями частини першої статті 21 Регламенту 1/2003, відповідно до якого у разі наявності об'єднаної підозри комісія може своїм рішенням призначити проведення перевірки інших приміщень, земель та транспортних засобів; а також з положеннями частини першої статті 11 Регламенту 139/2004, відповідно до якого комісія має можливість через направлення звичайного запиту або шляхом ухвалення рішення про це, витребувати всю необхідну інформацію від суб'єктів господарювання та об'єднань суб'єктів господарювання.

Варто зазначити, що зміни, внесені Законом України № 3295-IX до статті 24 Закону України «Про захист економічної конкуренції» щодо порядку розрахунку вартісних показників учасників концентрації, узгоджуються з положеннями статті 5 Регламенту 139/2004, та відповідно частково враховують положення статті 1 Регламенту 139/2004 щодо розміру порогових значень до концентрацій.

Як визначено в статті 387 Угоди про асоціацію, з метою створення повноцінно функціонуючої ринкової економіки та задля стимулювання торгівлі, Сторони домовилися співробітничати з питань захисту прав акціонерів, кредиторів та інших заінтересованих сторін відповідно до вимог ЄС.

Внесені Законом України № 3295-IX зміни до статей 11 та 30 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» щодо надання Антимонопольному комітету України безпосереднього автоматизованого доступу до Єдиного державного реєстру та право на отримання копій реєстраційних справ або копій документів з таких справ узгоджуються з положеннями статті 16 Директиви 2017/1132 у контексті можливостей зацікавлених осіб отримувати з реєстру копії документів і відомостей, як на паперових так і на цифрових носіях [6].

Наголошуючи на певних недоліках Закону України № 3295-IX, слід зазначити, що Антимонопольному комітету України надано право безперешкодного доступу до приміщень підприємств, установ та організацій, до місць зберігання інформації, що перебуває у володінні та/або користуванні суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю (комп'ютерів, засобів телекомунікації (електрозв'язку), технічних засобів електронних комунікацій та зберігання інформації, серверів, сейфів, робочих місць працівників тощо, і це відповідно зобов'язує органи державної влади надавати Антимонопольному комітету України та його посадовим особам будь-яку інформацію, включаючи і конфіденційну, це можуть бути і персональні дані осіб, що вбачається як недоліком, зокрема і враховуючи наявний правовий режим воєнного стану. Хто саме оброблятиме таку інформацію у Антимонопольному комітеті України не визначено законом, строк обробки інформації також не визначений.

Іншим недоліком Закону України № 3295-IX є надання таких повноважень Антимонопольному комітету України, що обмежують окремі права суб'єктів права власності частиною першою статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», відповідно до якої у випадках та порядку, визначених законом, в межах перевірок надається право копіювати та/або одержувати копії інформації, накладати арешт або вилучати предмети чи інші носії інформації, оригінали або засвідчені належним чином копії документів, опломбовувати (опечатувати) приміщення, системи комунікації чи місця зберігання інформації, у спосіб, що унеможлиблює ознайомлення з їх змістом, проводити огляд приміщень та інших володінь суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю тощо. Вищезазначена норма надає право Антимонопольному комітету України без рішення суду мати доступ до приватної власності особи,

вилучати її майно, що відповідно обмежує право власності особи тощо.

Також хочемо зазначити, що Законом України № 3295-IX Антимонопольний комітет України наділяється дискреційними повноваженнями, зокрема щодо визначення порядку та організації проведення перевірок під час розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, прав і обов'язків сторін, процесуальних засад здійснення таких дій, що визначено частиною третьою статті 23 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» (у редакції законопроекту); та щодо визначення порядку накладення арешту на майно, предмети, документи, інші носії інформації, які можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі відповідно до абзацу першого частини четвертої статті 44 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Разом з тим, Законом України № 3295-IX визначаються умови оплати праці посадових осіб Антимонопольного комітету України тоді, коли, відповідно до закону умов оплати праці працівників бюджетних установ та підприємств державного сектору економіки, а також грошового забезпечення військовослужбовців (осіб рядового і начальницького складу), поліцейських, відповідні умови посадових осіб Антимонопольного комітету України мали б визначатись статтею 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України», частиною другою статті 8 Закону України «Про оплату праці».

Висновки. Таким чином, Закон України № 3295-IX має як свої недоліки, так і переваги, адже наближає Україну ще на один крок у процесі євроінтеграції до виконання зобов'язань відповідно до Угоди про асоціацію та розпочинає реформу конкурентного законодавства в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності Антимонопольного комітету України: Закон України від 09 серпня 2023 року 3295-IX. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3295-20#Text> (дата звернення: 19.09.2023).
2. Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угоду ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 19.09.2023).

3. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 березня 2004 року № 1629-IV. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (дата звернення: 19.09.2023).
4. Про схвалення розроблених Антимонопольним комітетом планів імплементації деяких актів законодавства ЄС: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 березня 2015 р. № 167-р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2015-%D1%80#Text> (дата звернення: 19.09.2023).
5. Директива Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2017/1132 від 14 червня 2017 року щодо деяких аспектів корпоративного права. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_014-17#Text (дата звернення: 19.09.2023).